

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/34
Karar Sayısı : 2013/74
Karar Günü : 6.6.2013
R.G. Tarih-Sayı: 26.10.2013-28803

İPTAL DAVASINI AÇANLAR : Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Emine Ülker TARHAN ve Ali Rıza ÖZTÜRK ile birlikte 127 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU : 9.1.2013 günlü, 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 90. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralı

9.1.2013 günlü, 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un dava konusu kuralın da yer aldığı 4. maddesi şöyledir:

'Komisyon ve çalışma esasları

MADDE 4- (1) Bu Kanun kapsamında yapılacak müracaatlar hakkında karar vermek üzere Bakanlığın merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında çalışan hâkim ve savcılar arasından Adalet Bakanı tarafından atanacak dört kişi ile Maliye Bakanı tarafından Maliye Bakanlığı personeli arasından atanacak bir kişiden oluşan toplam beş kişilik bir Komisyon kurulur. Komisyon Başkanı bu üyeler arasından Adalet Bakanı tarafından seçilir.

(2) 9 uncu madde hükmü saklı kalmak üzere Komisyon üyelerine, müracaatlar sonuçlandırılıncaya kadar başka bir görev verilmez.

(3) Komisyon, üye sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar verir.

(4) Komisyonun sekretarya hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür.

(5) Kamu kurum ve kuruluşları ile yargı mercileri, Komisyonun görevi kapsamında ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve belgeyi gecikmeksizin Komisyona göndermek zorundadır.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralı

Dava dilekçesinde, Anayasa'nın 90. maddesine dayanılmış. Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü ARSLAN'ın katılımlarıyla 3.4.2013 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar vermiştir.

IV- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatma BABAYİĞİT tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor iptali istenilen yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, bir yargı mercii olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) görev ve yetki alanındaki bir konunun iç hukukta yürütme organınca belirlenecek beş kişiden oluşan bir komisyona havale edilmesinin yargının alanına yürütmenin müdahale etmesi anlamına geldiği, Adalet Bakanı ve Maliye Bakanı tarafından atanacak kişilerden oluşturulacak olan Komisyonun, bağımsız ve adil yargılanmayı sağlayacak nitelikte yetkin bir kurul olamayacağı iddia edilerek, 6384 sayılı Kanun'un komisyonun oluşumuna ilişkin 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 13. maddesine ve temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalara kanunlar karşısında üstünlük tanıyan Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle iptal başvurusuna konu kural, Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

Dava konusu kural uyarınca, AİHM'ne uzun yargılama iddiasıyla yapılmış başvurular konusunda karar vermek amacıyla, Adalet Bakanlığının merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında çalışan hâkim ve savcılar arasından Adalet Bakanı tarafından atanacak dört kişi ile Maliye Bakanı tarafından Maliye Bakanlığı personeli arasından atanacak bir kişiden oluşan toplam beş kişilik bir komisyon kurulması öngörülmüştür.

6384 sayılı Kanunla, AİHM'nin '*Ümmühan Kaplan/Türkiye*' kararının gereğinin yerine getirilebilmesi, kurulacak komisyon aracılığıyla makul sürede sonuçlandırılmayan soruşturma ve yargılamalardan dolayı AİHM'ne yapılmış başvuruların tazminat ödenmek suretiyle en kısa zamanda çözüme kavuşturulması ve bu suretle AİHM tarafından ülkemiz aleyhine verilebilecek ihlal sayılarının da azaltılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan

kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devleti ilkesinin en önemli gereklerinden olan bireylerin temel haklarının korunması, diğer unsurları yanında, adil yargılanma hakkının tanınmasını da içermektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu; hiçbir mahkemenin, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu konuları içeren AİHS'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında; *'Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir'* denilerek adil yargılanma hakkı tanımlanmıştır. Adil yargılanma hakkı, her şeyden önce kişinin medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar veya cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda bağımsız ve tarafsız bir mahkemeye müracaat hakkını; bu hakkın kullanılmasından sonra da davasının makul sürede görülmesini isteme hakkını içermektedir.

İnsan hakları konusunda ortaya çıkan sorunların kendi iç hukukumuzda giderilmesini amaçlayan 6384 sayılı Kanun'la getirilen sistem, başvuruların en kısa süre içinde ve sulh yoluyla sonuçlandırılmasını öngörmektedir. Kanun bu yönüyle zarara uğrayan vatandaş ile Devlet arasındaki uyuşmazlıkta alternatif bir çözüm yöntemi getirmiştir.

Yargılama, kanunla kurulan bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından, hukuki uyuşmazlıkların ve hukuka aykırılık iddialarının özel yargılama usulleri izlenerek çözümlenmesi ve kesin hükme bağlanması faaliyetidir. Bağımsızlık ve tarafsızlık, yargı fonksiyonunu idare fonksiyonundan ayıran en önemli ölçüt olup, yargı yetkisini kullanacak olan merciin, çözülmesi istenen uyuşmazlığa doğrudan veya dolaylı olarak taraf olmayan ve uyuşmazlığın taraflarından tamamen bağımsız olan kişi veya kişilerden oluşmasını gerektirmektedir. Ayrıca, yargı organları bir uyuşmazlığı kesin bir biçimde çözerken, idare organlarının verdiği kararlar kural olarak kesin nitelikte değildir.

6384 sayılı Kanun uyarınca oluşturulacak Komisyonun verdiği kararların *'kesin hüküm'* niteliğini taşımadığı, yargı fonksiyonu kapsamında olmadığı, başvuruları inceleme süreci ve uygulayacağı usulün idari nitelikte olduğu, kararlarının idari yargı denetimine tabi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, yargısal faaliyet yürüten bir makam veya merci olmayıp, Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan ve sekreteryasını Bakanlığın yürüttüğü bir idari kurul olan Komisyonun, Adalet Bakanı ve Maliye Bakanı tarafından atanacak kişilerden oluşmasında, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir

Kuralın, Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

V- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

9.1.2013 günlü, 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasına yönelik iptal istemi, 6.6.2013 günlü, E.2013/34, K.2013/74 sayılı kararla

reddedildiğinden, bu fıkra ile ilişkin yürürlüğün durdurulması isteminin REDDİNE, 6.6.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- SONUÇ

9.1.2013 günlü, 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasınınAnayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 6.6.2013 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Üye

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Üye

Üye

Üye

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Esas Sayısı : 2013/34
Karar Sayısı : 2013/74

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ